

și mai puternică că în Balcani înțelesul „scrisăre“ este de origine românească.

Un calque din albaneză în aromână este următorul: În dialectul arom. cuvântul *voiu* „vreau“ mai însemnează în Epir (la Aromâni din Sud) și „sânt dator, datorese cevă cuivă“, o însemnare care-i cu totul opusă înțelesului propriu ce are cuvântul în toate dialectele române. *Părazli și și vream, și-l dedü.* Căți păradz și voiu? „banii ce-ți datoriam, și-i-am dat. Căți bani îți sânt dator?“ (La Pap. *Basme* și alte exemple). Forma *voiu* cu acest din urmă înțeles trebuie considerată ca un cuvânt aparte și, ca înțeles, trebuie căutat în una din limbile balcanice de unde a putut fi decalcat. Pentru dial. aromân va trebui să ne îndreptăm mai întâi la limba greacă. Aci găsim verbul Θέλω cu însemnarea de „a fi dator“ pe lângă aceea obișnuită de „a voi“ δὲν τοῦ Θέλω πλέον πολλά „nu-i mai datoresc mult“. Cum însă și la Greci acest înțeles nu poate fi original, întrucât Θέλω din limba veche nu avea decât înțelesul de „a voi, a trebui“, el este decalcat, la rândul lui, dintr-o altă limbă balcanică, care nu poate fi alta decât limba albaneză. Aci avem *duań dua* (*gheg*) *du* cu primul înțeles „sânt dator, datoresc, trebuie“ și apoi acela de „vreau, iubesc“. *Sa pare te du?* „câte parale îți datoresc?“ Este greu a se ști dacă acest calque, la Aromâni, s-a făcut din limba greacă sau direct din limba albaneză. Ceea ce ne face să crede că înțelesul arom. a fost decalcat din cel grecesc, este faptul că în înțelesul acesta nucunoscut la nord, unde influența alb. este mult mai intensă. Însă ea nu este exclusă dacă ne gândim că și înțelesul al treilea din dialectul ar. „a iubi“, care ar putea veni din albanezește, nu există la Greci.

T. Capidan

IV.

Câteva cazuri de etimologie populară la nume de plante.

1. **Cruzătea** se întâlnește adesea (Ureche, *Dictionar francés-român*, s. v. *bruyère*; Ciotori, *Note despre Scoția*, în „Viața

Romînească“ pe 1915, p. 241) ca nume românesc al plantelor *Barbarea vulgaris* R. Br. (la Panțu, p. 78: *crușătea*), *Calluna vulgaris* Salisb. (iarbă-neagră la Panțu, p. 129), etc. — Adevărul nume e: *crujătea* = *crușătea* (cf. *crușin*), de la *crușesc*, „roșesc“ (pentru care, v. Philippide, în „Zeitschr. f. rom. Philol.“, XXI, 308).

2. **Fiara-pământului** (lord. Golescu, Dicț. ms., f. 22) nu e decât *fierea-pământului*, lat. *fel terrae*, it. *fiele di terra*, mgr. φελτερά γῆς χολή = *Erythrea Centanesium* Pers. (cf. Langkavel, *Botanik d. spaeteren Griechen*, p. 47) — Numele popular latin de *fel terrae* (Plinius) infirmă aserțiunea lui Pascu („Arhiva“ din Iași, XXV, 193), că *fierea pământului* ar fi = *febra pământului*.

3. **Floarea-oștilor** (Rev. „Tinerimea Română“, III, [1898], p. 158) = *Anemone nemorosa* L., zisă și *floarea Paștilor*, e o etimologie populară din *Osterblume*, numele german. — De la *Paștilor* (floarea), prin *Păștiță* (cf. fr. *Pâquette*), s'a ajuns, în același timp, la: *oță*, *oțe* (v. Panțu, p. 100): prin a *paște*.

4. **Frunză-de-potcă**, fr. *patte-d'oeie*, germ. *Mauer-Gänsefuss*: contaminație între *patka*, „gâscă“ (v.-bulg. патка, anas, „rață“, nsl. *patka*, bulg. *patka*, mr. *pata*, „gâscă“), și *pot(e)că*, „drumușor“; cf. *iarba-drumurilor*, celalt nume al plantei (Panțu, p. 104).

5. **Lingura-popii** = *Asarum Europaeum* L. (Panțu, p. 222): „popa“ a răsărit, în denumirea plantei probabil, din *popivnic* (*pochivnic*, *popilnic*) = sl. ‘băutor’, ‚bețiu’ (cf. fr. *cabaret*).

6. **Răstupească** *Melissa officinalis* (Ardeal), numită încă: *roiniță*, *iarba-roilor*, *mătăcină* (*matcă!*), *iarba-stupului*, *floarea-stupilor* (Panțu, 239), e o contaminație între *rostopască* și *iarba rândunelei* = *Chelidonium majus* L. (Panțu, 240) și *stup*.

7. **Termier**, una din numeroasele denumiri pentru „cartofi“, e atestat la Panțu, p. 48. — Spitzer (*Die Namengebung bei neuen Kulturpflanzen im Französischen*, în „Wörter und Sachen“, IV, [1912], p. 163) îl notează, fără a-i da de rost, — Să nu fie o traducere „sui generis“ a germ. *Erdäpfel*: *ter(i)-mer(e)?* (Cf. și mgr. γεώμηλα, iar, pentru *fară* = pământ, cf. megl. *fară-albă*, „pământ alb“: Papahagi, *Megleno-România*, II, 183).

8. O simplă alterare fonetică are de rezultat adesea desprinderea numelui plantei de adevărata-i tulpină și alipirea lui la alta. Astfel, *corobațică* din Panțu, p. 74, numește plantă *Centaurea Gyanus L.*, „vinețelele“, pe când, în realitate, ea se potrivește mult mai bine plantei *Lactarius volemus Fr.*, fr. *vache, vachotte*, „vinețica-cu-lapte“ (p. 329): *corobațica* e, de fapt, *corovațica*, diminutivul lui *corovă* = rus. *korova*, „vacă“, de unde *corovatic*, numele a două varietăți de *Verbascum*, zise și *coada-vacii*, *coada-boului* (p. 154). — Pentru aceasta din urmă denumire notăm varianta *volovatic*, de la rus. *volove*, „boi“ (jud. Iași).

9. **Tăciunul** = *Symphytum officinale L.* (Grigoriu-Rigo, *Medicina pop.*, II, p. 221), deci: *iarba-lui Tatin* s. *iarba-Tatnului* (în răspunsurile la Chestionariul Hasdeu, și: *iarba-lotatinului* s. *iarba lui Lotatin*, din: *lu-Tatin* = lui Tatin), se explică ușor prin varianta de ponunțare dialectală *tacinul* (*ibid.*, p. 221), interpretată de etimologia populară ca: „taciune“.

10. **Mândrușaim**, nume al *mușcătelului* (în com. Cazacu din jud. Brăila), e un evident dublet prin etimologie populară (cu *mândru*) al lui *indrushaim* (v. Panțu, supt *mușcat*), *indrışaim*, — de origine turcească (Şăineanu, *Infl. or.*, II¹, 226), ca alte câteva din n. de plante românești: pentru *sânge-de-nouă-frăți* (Panțu, 252), cf. turc. *iki qardaş qanı*, le sang des deux frères, plante pharmaceutique, *sanguis draconis*“ (Barbier de Meynard, II, 233).

V. Bogrea.

V.

Trei porecle românești.

1. Un epitet satiric pentru Evrei, foarte răspândit în Nordul Moldovei, este: **Parhă, Parhal**.

Originea lui e, sigur, rut. (s. polon.) *Parh, Parhalii*, „juif“, popr. „teigneux“, *Jidīoga parhalii*, „juif teigneux“ (v. Κρυπτάδια, ed. Heilbronn 1883, vol. V, pp. 155, 158, 172).

De la Evreii „noștri“, în schimb trebuie să fie împrumutată injurătura clasică a Evreilor ucrainieni: *A ruach in dăin taten arain*, „que le diable entre dans ton père!“ (*ibid.*, p. 168).